

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ
กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง *

Ethics of Politicians and Public Officials
with Political Stability

รพีพร ชงทอง

Rapeeporn Thongtong

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น
Faculty of Political Science, The Eastern University of
Management and Technology
Email: rapeeporn.t@umt.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ และความมีเสถียรภาพทางการเมือง และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนักการเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรม และนำไปรวบรวมความเห็นของผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไป และมีที่พักอาศัยอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในประเทศไทยจำนวน 400 คน แล้วนำกลับมาวิเคราะห์ผลด้วยสถิติวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์

ผลวิจัยพบว่า

1. จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ รองลงมา คือ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและน้อยที่สุด คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง

* ได้รับบทความ: 3 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 30 พฤศจิกายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2566

2. ความมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ พรรคร่วมรัฐบาล รองลงมา คือ กฎหมาย และน้อยที่สุด คือ ประชาชน

3. จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ; เสถียรภาพทางการเมือง

Abstract

The research aims 1) to study the level of ethics among politicians and state officials and their impact on political stability and 2) to investigate the relationship between the ethics of politicians and state officials and political stability. The researchers developed a questionnaire based on a literature review and collected opinions from individuals aged 18 and above in the northeastern of Thailand. A total of 400 respondents. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson Correlation.

The research results were found that:

1) The overall, ethics of politicians and state officials are generally at a low level. The aspect with the highest average score is their commitment to achieving job efficiency, maintaining standards, ensuring transparency, and being subject to scrutiny. On the other hand, their confidence in the constitutional monarchy is rated lower, and the lowest score is attributed to their provision of complete, accurate, and unaltered information to the public.

2) Overall, political stability is at a high level. The aspect with the highest average score is the coalition government, followed by the legal system, while the lowest score is attributed to the general populace.

3) The ethics of politicians and state officials are statistically significantly correlated with political stability at a high level, at a significance level of .01.

Keywords: ethics of politicians and state officials; political stability

1. บทนำ

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่นำมาใช้ในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนา มักจะไม่สมบูรณ์แบบในคุณลักษณะต่าง ๆ เป็นต้นว่า รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีการปฏิบัติที่ผิดทำนองครองธรรม เช่น การเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์และเที่ยงธรรมมีการโกงการเลือกตั้ง มีการใช้เงินซื้อเสียง มีการบังคับขู่เข็ญ มีการนับคะแนนแบบฉ้อโกง นอกจากนั้นยังใช้อำนาจข่มขู่ ทั้งหมดนี้ทำให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยผิดเพี้ยนไปจากหลักการที่ควรเป็น ที่สำคัญที่สุด ผู้ใช้อำนาจรัฐละเมิดหลักนิติธรรม ฉ้อราษฎร์บังหลวง เล่นพรรคเล่นพวก ขาดอุดมการณ์ ขาดการเสียสละเพื่อสังคมและประเทศชาติ นอกจากนั้นยังไม่ได้ปฏิบัติตามประเพณีการปกครองแบบประชาธิปไตย ขาดมารยาททางการเมืองขาดจริยธรรมและความศรัทธาต่อระบอบอย่างแท้จริง และนี่คือปัญหาที่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การใช้อำนาจ กองกำลังจัดตั้งทำการยึดอำนาจทางการเมือง ที่เรียกว่ารัฐประหาร และบ่อยครั้งเรียกว่าการปฏิวัติ หรือการปฏิรูป แต่ทั้งหมดนี้คือจุดลบและอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ต่อเนื่องและยั่งยืน (ลิขิต อีร์เวคิน, 2562)

ระบบการปกครองของไทยเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐสภา ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของไทยนั้น อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านนิติบัญญัติ โดยทางรัฐสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านบริหาร โดยทางคณะรัฐมนตรี และทรงใช้อำนาจอธิปไตยด้านตุลาการโดยทางศาล ในส่วนของการบริหารนั้น ได้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินออกเป็นระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น (Secretariat of the House of Representatives, 2017) ปัญหาประการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเสถียรภาพทางการเมืองของไทยคือการใช้อำนาจตามกฎหมายที่ตนและพวกพ้องเขียนขึ้นมาและใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระ เข้าข่ายการเป็นกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ใช้อำนาจ อิทธิพล อุปถัมภ์ กระทำตนเป็นอภิสิทธิ์ชนอยู่นอกกฎหมาย (สมชาย ชูเมือง, 2565)

อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวก็ได้รับการแก้ไขไม่เต็มที่เท่าที่ควร แต่กลับเพิ่มเติมพอกพูนปัญหามากยิ่งขึ้น เพราะนักการเมืองได้ใช้อิทธิพล และวิธีการต่าง ๆ อีกมากมายเท่าที่จะสรรหา

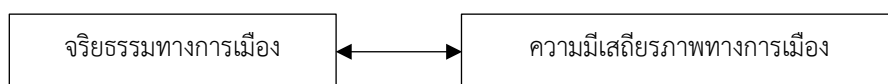

ได้มาใช้เพื่อประโยชน์แห่งตนและพรรคพวก พฤติกรรมการทุจริตและประพฤตินิยมชอบต่าง ๆ ของนักการเมืองที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามและนำมาลงโทษได้นอกจากนี้ ยังปรากฏข่าวคราวการทุจริต และประพฤตินิยมชอบอื่น ๆ ของนักการเมืองที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารและทีมงาน เช่น การเรียกเงินตอบแทนเพื่อบรรจุแต่งตั้งให้เข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐ การซื้อขายตำแหน่งที่สูงขึ้น เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวนั้นส่งผลให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงต่อเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการบริหารราชการแผ่นดิน และอาจนำไปสู่ความล้มเหลวในการพัฒนาประเทศในที่สุด ดรชนิษฐ์วัดภาพลักษณ์การทุจริตคอร์รัปชันของประเทศไทย โดยองค์กรเพื่อความโปร่งใสสากลใน ปี พ.ศ.2560-2565 มีอยู่ที่ระดับ 3.3-3.5 จากคะแนนเต็ม 10 และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง (ไทยรัฐออนไลน์, 2555) ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในภาวะวิกฤติ การทุจริตและคอร์รัปชันเป็นเรื่องประจักษ์ทั้งในและต่างประเทศ ไม่เคยสอบผ่านเลยในเรื่องนี้ อยู่ในอันดับ 80 จาก 130 กว่าประเทศ (ไทยรัฐออนไลน์, 2555) และกรุงเทพโพลล์โดยศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยกรุงเทพได้สำรวจความคิดเห็นประชาชน เรื่อง “ปัญหาคอร์รัปชันในมุมมองคนไทย” ระหว่างวันที่ 4-7 ธันวาคม 2560 โดยเก็บข้อมูลกับประชาชนจากทุกภูมิภาคทั่วประเทศจำนวน 1,205 คน ซึ่งผลการสำรวจพบว่า ประชาชนร้อยละ 30.7 นึกถึงข้าราชการหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่รัฐมากที่สุดเมื่อพูดถึงการทุจริตคอร์รัปชัน รองลงมาคือ นักการเมือง (ร้อยละ 23.3) (กรุงเทพโพลล์, 2560) ทั้งนี้ การเมืองของประเทศใดก็ตามจะมีเสถียรภาพและความมั่นคงหรือไม่ ต้องดูที่ระบอบการเมืองและพรรคการเมืองที่เป็นกลไกทางการเมืองว่ามีเสถียรภาพมั่นคงหรือไม่ ซึ่งเมื่อต้องการให้ประเทศมีเสถียรภาพทางการเมืองหรือมีความมั่นคงทางด้านการเมือง ต้องอาศัยหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตยตามหลักสากลที่ประเทศต่าง ๆ ได้ใช้ปกครองประเทศทั่วโลก (จารุบุตร เรื่องสุวรรณ, 2556) การมีรัฐบาลที่ครองอำนาจยาวนานไม่ได้หมายถึงการเสถียรภาพทางการเมือง (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2562)

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของนักการเมืองในฐานะการเป็นผู้กำหนดทิศทางและความยุติธรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน รวมถึงการมีและใช้อำนาจในการบริหารสังคม และประเทศชาติ ในฐานะการเป็นผู้นำและตัวแทนของประชาชนในระดับต่าง ๆ ที่ได้จากการเลือกตั้ง ซึ่งมีบทบาทหลักคือการสร้างนโยบายที่เหมาะสมและทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการใช้อำนาจและการตัดสินใจในการบริหาร รวมถึงการแก้ไขข้อขัดแย้งทางการเมืองและสร้างสภาวะสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม ส่วนเจ้าหน้าที่รัฐเป็นบุคคลในระบบราชการและมีหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและ

นโยบายของรัฐบาล มุ่งเน้นการให้บริการแก่ประชาชนในระดับต่าง ๆ ตามกรอบของกฎหมาย เพื่อการสร้างสังคมแห่งความเชื่อมั่น เป็นธรรม โปร่งใส เหมาะสมสามารถรองรับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีระเบียบและรับผิดชอบ รวมถึงการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการการตัดสินใจทางการเมือง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สรุปตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จริยธรรมทางการเมือง และความมีเสถียรภาพทางการเมือง

ภาพที่ 1. กรอบแนวคิดวิจัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของจริยธรรมนัการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ และความมีเสถียรภาพทางการเมือง
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนัการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) หมายถึง ประชาชนที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีผู้มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 17,508,085 คน (กรมการปกครอง, 2565)

ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) กำหนดขนาดตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรทั้งหมด ร้อยละ 1 และยอมให้คลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5 กับมีความเชื่อมั่นร้อยละ 95 รวมถึงกำหนดสัดส่วนความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 5 ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 400 คน (กัญญ์สิริ จันทร์เจริญ, 2554)

วิธีสุ่มตัวอย่าง (Random sampling) ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างจากการจับสลากรายชื่อจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 5 จังหวัด ตามกลุ่มจังหวัดทั้ง 5 ของภาคอีสาน ประกอบด้วย อีสานตอนบน 1 และ 2 อีสานตอนกลาง แล้วสุ่มจับสลากรายชื่ออำเภอตัวอย่างตามสัดส่วนร้อยละ 50 ของแต่ละจังหวัดที่จับสลากได้ ก่อนสุ่มตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อของอาสาสมัครในแต่ละอำเภอตัวอย่างตามสัดส่วนที่ได้คำนวณ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สัดส่วนตัวอย่าง

กลุ่มอีสาน	จังหวัดตัวอย่าง	จำนวนอำเภอ	อำเภอตัวอย่าง	สัดส่วนตัวอย่าง
ตอนบน 1	A	9	5	59
ตอนบน 2	B	12	6	71
ตอนกลาง	C	20	10	118
ตอนล่าง 1	D	17	9	106
ตอนล่าง 2	E	7	4	47
รวม	5	65	34	400

ผู้วิจัยจับสลากรายชื่อจังหวัดตัวอย่างจากกลุ่มอีสานแต่ละกลุ่มๆ ละ 1 จังหวัด ผู้วิจัยกำหนดสัดส่วนอำเภอตัวอย่างของแต่ละจังหวัดร้อยละ 50 ผู้วิจัยจับสลากรายชื่ออำเภอตัวอย่างของแต่ละจังหวัด ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างตามบัญชีรายชื่อของอาสาสมัครในแต่ละอำเภอตัวอย่างตามที่ได้คำนวณได้

2. เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรม และนำคำสำคัญที่วิเคราะห์ได้ไปตรวจสอบความตรงและความเชื่อมั่นก่อนนำไปร่างเป็นข้อคำถาม และแบบสอบถามสำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ขั้นตอนการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำเอาสาระสำคัญที่ผ่านการตรวจสอบมาแล้วจากผู้เชี่ยวชาญไปสร้างเป็นข้อคำถาม ซึ่งมีหลักการเบื้องต้นในการร่างข้อคำถามประกอบด้วย 1) สื่อสารและทำความเข้าใจได้ตรงกันกับวัตถุประสงค์วิจัย 2) อธิบายสภาพ เหตุการณ์หรือที่

เกี่ยวกับตัวแปรให้เกิดความรู้ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง 3) สะท้อนความจริงได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้เพราะการสร้างข้อคำถามแต่ละข้อส่งผลต่อคุณภาพของงานวิจัยนี้ (วีระศักดิ์ จินารัตน์, 2564)

2.2 ขั้นตอนการตรวจสอบความตรงเบื้องต้น โดยนำเอาร่างแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นมาได้จากขั้นตอนที่ 1 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความตรงกันในทางทฤษฎี และนำเอาความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมาพัฒนาแบบสอบถามให้มีความถูกต้องมากขึ้น ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องมาก ทั้งนี้เพราะความถูกต้องของตัวบ่งชี้แต่ละตัวอยู่ในแต่ละข้อคำถามจะแสดงความสามารถในการวัดแนวคิดและทฤษฎีออกมาเป็นตัวเลขได้แล้ว ยังต้องมีความสามารถในการวัดผลได้ตรงกับสภาพความจริงที่มีอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้วความถูกต้องของแบบสอบถามยังสังเกตได้ชัดจากความสามารถในการแปลความหมายได้อย่างเหมาะสมกับการวัด (ประสพชัย พสุนนท์, 2558)

2.3 ขั้นตอนการนำไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยนำเอาร่างแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นที่อยู่นอกพื้นที่ประชากร และนำกลับมาทดสอบความตรงกับความเชื่อมั่น ผลทดสอบความตรงและความเชื่อมั่นตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลทดสอบความตรงและความเชื่อมั่น

ผลทดสอบ	จริยธรรมนักการเมืองและข้าราชการ การเมือง	ความมีเสถียรภาพทาง การเมือง
Goodness of fit	Chi-Square 13.13 df 8 Sig. 000	Chi-Square 27.64 df 3 Sig. 000
KMO	.85	.87
Extraction	.80-.85	.71-.83
Variance	82.55%	74.42%
Alpha	.94	.93
Corrected item	.85-.88	.76-.85

จากตารางพบว่าแบบสอบถามนี้มีความตรงและความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้น โดยมีผลทดสอบดังนี้ แบบสอบถามทั้งสองตัวแปรมีค่า Goodness of fit อย่างมีนัยสำคัญที่ .000 มีค่า KMO ที่ .85 และ .87 ซึ่งมีค่ามากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ .80 มีน้ำหนักตามค่า Extraction ระหว่าง .80-.85 และระหว่าง .71-.83 มากกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ที่ .50 มีค่า Variance มากกว่าร้อยละ 50 กล่าวคือมีค่าเท่ากับร้อยละ 82.55 และร้อยละ 74.42 มีค่า Alpha ที่ .94 และ .93 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ .80 มีความเที่ยงตรงรายข้อระหว่าง .85-.88 และระหว่าง .76-.85 มากกว่าเกณฑ์กำหนดไว้ที่ .40 ดังนั้นจึงแปลผลได้ว่าแบบสอบถามนี้มีความตรงและความเชื่อมั่นตามมาตรฐานวิชาการ

3. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยและประกาศรับสมัครอาสาสมัครผู้ให้ข้อมูลแก่งานวิจัยในแต่ละอำเภอตัวอย่างตามจำนวนตัวอย่างที่ต้องการ

3.2 จัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์วิจัย ตอบข้อสงสัยและแจกแบบสอบถามพร้อมทั้งให้คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม ตลอดจนนัดหมายการนำส่งแบบสอบถามกลับคืนผ่านผู้ช่วยวิจัยในแต่ละอำเภอ

3.3 ติดตามผลการเก็บแบบสอบถามกลับคืน และตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา โดยผู้วิจัยคัดแยกเอาแบบสอบถามที่มีคำตอบครบทุกข้อไว้สำหรับนำไปวิเคราะห์ผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ $\bar{X}$, S.D. และสถิติวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบ Pearson Correlation

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์แปลผลความสัมพันธ์ ดังนี้ (สุวิซาน มนแพงศาสนนท์, 2545)

ค่า r ต่ำกว่า ± 0.30 แปลผลว่า มีความสัมพันธ์กันน้อยหรือไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

ค่า r ระหว่าง $\pm 0.31 - \pm 0.59$ แปลผลว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

ค่า r ระหว่าง $\pm 0.60 - \pm 0.79$ แปลผลว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

ค่า r ตั้งแต่ ± 0.80 ขึ้นไป แปลผลว่า มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมากที่สุด

4. สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับของจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ และ
 ความมีเสถียรภาพทางการเมือง

ตารางที่ 3 ระดับค่าเฉลี่ยจริยธรรมทางการเมือง และเจ้าหน้าที่รัฐ

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ	$\bar{X}$	S.D.	แปล
1. การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม	2.08	0.83	น้อย
2. การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ	2.20	0.79	น้อย
3. การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่ มีผลประโยชน์ทับซ้อน	1.91	0.90	น้อย
4. การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมาย	1.99	0.87	น้อย
5. การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือก ปฏิบัติ	2.06	0.85	น้อย
6. การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่ บิดเบือนข้อเท็จจริง	1.79	0.74	น้อย
7. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และ ตรวจสอบได้	2.71	0.54	ปานกลาง
8. การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	2.55	0.66	ปานกลาง
9. การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร	2.54	0.51	ปานกลาง
รวม	2.20	0.74	น้อย

จากตารางที่ 3 จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = 0.74) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานรักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 0.54) รองลงมา คือ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ($\bar{X} = 2.55$, S.D. = 0.66) และน้อยที่สุด คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ($\bar{X} = 1.79$, S.D. = 0.74)

ตารางที่ 4 ระดับค่าเฉลี่ยความมีเสถียรภาพทางการเมือง

ความมีเสถียรภาพทางการเมือง	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ประชาชน	3.80	0.78	มาก
2. กฎหมาย	4.20	0.74	มาก
3. การบริหาร	4.06	0.74	มาก
4. พรรคร่วมรัฐบาล	4.67	0.68	มากที่สุด
รวม	4.18	0.74	มาก

จากตารางที่ 4 ความมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.74) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ พรรคร่วมรัฐบาล ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.68) รองลงมา คือ กฎหมาย ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.74) และน้อยที่สุด คือ ประชาชน ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.78)

วัตถุประสงค์ ข้อ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	ความมีเสถียรภาพทางการเมือง			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับความสัมพันธ์
การยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม	0.714	0.000	บวก	สูง
การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ	0.786	0.000	บวก	สูง
การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน	0.721	0.000	บวก	สูง
การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง เป็นธรรม และถูกกฎหมาย	0.743	0.000	บวก	สูง

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	ความมีเสถียรภาพทางการเมือง			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับความสัมพันธ์
การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือกปฏิบัติ	0.731	0.000	บวก	สูง
การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้อง และไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง	0.779	0.000	บวก	สูง
การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้	0.568	0.000	บวก	ปานกลาง
การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	0.121	0.076	บวก	ไม่มีความสัมพันธ์
การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร	0.577	0.009	บวก	ปานกลาง
รวม	0.702	0.009	บวก	สูง

** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐกับความมีเสถียรภาพทางการเมือง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวบวก ในระดับสูง $r = 0.702$ กล่าวคือ เมื่อจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีความสำคัญมากขึ้นจะทำให้ความมีเสถียรภาพทางการเมือง เพิ่มสูงขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง 6 ข้อ คือ การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ, การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง, การยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และถูกกฎหมาย, การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัยและไม่เลือกปฏิบัติ, การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และการยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ข้อที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง มี 2 ข้อ คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ และการยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร ส่วนข้อที่ไม่มีความสัมพันธ์มีจำนวน 1 ข้อ คือ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สรุปได้ว่า จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ โดยภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ รองลงมา คือ การยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและน้อยที่สุด คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ตอบแบบสอบถามได้พบเห็น หรือได้รับการบอกเล่า หรือได้รับทราบข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักการเมืองไทย จากสื่อต่าง ๆ ซึ่งเป็นการยืนยันข้อมูลตามหลักจริยธรรมว่า ถ้าผู้ปกครองบ้านเมือง หรือนักการเมืองมีจริยธรรมแล้ว บ้านเมืองก็จะเจริญก้าวหน้าประชาชนก็จะอยู่ดีมีสุขกันถ้วนหน้า แต่ถ้าผู้ปกครองบ้านเมือง หรือนักการเมืองขาดจริยธรรมแล้ว ประชาชนก็จะไม่มีสุข มีปัญหา มาก บ้านเมืองก็จะไม่เจริญก้าวหน้า สอดคล้องกับ พระครูปลัดวัชรพงษ์ วิชิรปัญโญ (2564) ศึกษาการสร้างภาพลักษณ์ทางจริยธรรมของนักการเมืองไทยยุคใหม่ พบว่า ภาพลักษณ์ของนักการเมืองไทยในยุคอดีตและปัจจุบัน อาจรวมไปถึงอนาคตไม่ส่งต่อความน่าเชื่อถือมากนักเป็นเพราะแนวคิดและการปฏิบัติตนย้อนแย้งไปด้วยการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ทับซ้อนของตนเองและพวกพ้อง ทำให้สภาพการณ์ปัจจุบันยิ่งเลวร้ายหนักลงไปอีกเพราะยังมีอำนาจมากเท่าไรยิ่งสร้างความหายนะต่อสังคมมากขึ้นเท่านั้น จนกลายเป็นความเบื่อหน่ายและละเลยความคาดหวังจากประชาชนส่วนใหญ่ นอกจากนี้แม้ว่าระเบียบกฎหมายจะบ่งบอกถึงการปฏิบัติตนและการปฏิบัติให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานทางจริยธรรมของนักการเมืองก็ตามแต่ไม่ได้ช่วยให้พฤติกรรมและทัศนคติของเหล่านักการเมืองเกิดคุณภาพลักษณะที่ดีในสายตาประชาชนแม้แต่เพียงน้อยยังคงละความคาดหวังที่ควรจะเป็นอยู่อย่างนั้น

หากมองในมุมนักการเมืองกลับด้านจึงเกิดความคำถามหลักว่า แล้วจะสร้างภาพลักษณ์ให้กับนักการเมืองอย่างไรในยุคปัจจุบันอาจจะมีเส้นทางดังนี้ 1) การรักษาความพูดหรือมีสัจจะต่อประชาชนอย่างแรงกล้า 2) การเข้าถึงและเดินร่นเพื่อถ่ายมอบความสุขให้กับประชาชนที่เดือดร้อน 3) เปิดใจรับฟังเสียงแห่งความคาดหวัง 4) พัฒนาตนเองอย่างสร้างสรรค์ และ 5) แสดงความรับผิดชอบ และสอดคล้องกับ ศรีณย์ วงศ์คำจันทร์ (2555) ศึกษาจริยธรรม

นักการเมือง พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อจริยธรรมนักการเมืองไทย พบว่า นักการเมืองไทยมีจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มีน้อย

2. ความมีเสถียรภาพทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ พรรคร่วมรัฐบาล รองลงมา คือ กฎหมาย และน้อยที่สุด คือ ประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เสถียรภาพทางการเมืองขึ้นอยู่กับ 1) ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิ่งบริการและอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน มีความเสมอภาพเท่าเทียมกัน มีสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐาน การเลือกตั้งเป็นอิสระและยุติธรรม ไม่มีอำนาจรัฐมาแทรกแซงการเลือกตั้งและไม่มีกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ใช้อำนาจ อิทธิพลและระบอบอุปถัมภ์ชักจูงให้ประชาชนต้องเลือกข้าง ใช้อภิสิทธิ์อยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้ 2) กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคนทุกฝ่าย 3) การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ 4) พรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ สอดคล้องกับ วิทยา จิตนุพงศ์ (2560) ศึกษาความมั่นคงทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา พบว่า ปัจจัยเอื้อต่อพรรคการเมือง คุณสมบัติสำคัญของพรรคการเมือง คือ 1) พรรคการเมืองจะเสนอนโยบายที่ชัดเจน 2) พรรคการเมืองจะพยายามเป็นตัวแทนของกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายในสังคม โดยใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยแสวงหาความต้องการ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นนโยบายที่ใช้ในการหาเสียง 3) พรรคการเมืองจะต้องมีระบบการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ 4) พรรคการเมืองจำต้องสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของผู้นำพรรคในสายตาประชาชน

3. จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีความสัมพันธ์กับความมีเสถียรภาพทางการเมือง อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า รัฐบาลใช้อำนาจผ่านรัฐสภา ใช้อำนาจตามกฎหมายที่ตนและพวกพ้องเขียนขึ้นมา ใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระอย่าง กกต. ให้เลือกนายจากคนนอก เหตุเพราะในขณะที่ดินดำรงตำแหน่งนายก และเป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ไม่สามารถลาออกไปสมัครและจัดตั้งพรรคได้ จึงต้องให้ Nominee ตั้งพรรคขึ้น เป็นกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ใช้อำนาจ อิทธิพลอุปถัมภ์ชักจูงให้เลือกตนเป็นนายก รัฐบาลเสียงข้างมากได้คุมเสียงในสภา ซึ่งได้แบ่งสรรปันส่วนอำนาจกันได้อย่างลงตัว และเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีปีละครั้ง มีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่พอใจเกี่ยวกับหลักสิทธิ เสรีภาพ การแสดงออก การดำรงชีพ และอื่น ๆ แต่รัฐบาลกลับเพิกถอนหรือลิดรอนสิทธิ เสรีภาพ ของประชาชน กระทำตนเป็นอภิสิทธิ์ชนอยู่เหนือกฎหมาย และพรรคการเมือง เป็นองค์กรแกนนำทางการเมือง เป็นศูนย์รวมพลังอำนาจความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชน เป็นองค์กรที่มีฐานอำนาจที่กว้างขวาง สอดคล้องกับ สมชาย ชูเมือง (2565) ที่ศึกษา

เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน พบว่า เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน คือ ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิทธิ เสรีภาพของขั้นพื้นฐาน กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคน ทุกฝ่าย มีความชอบธรรม ไม่ใช้อำนาจรัฐราชการแทรกแซงองค์กรอิสระ หรือยุบพรรคการเมืองใหญ่ฝั่งตรงข้ามเพื่อการสืบทอดอำนาจ การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ หัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล ประชาชนมีความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และพรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ มีความกลมเกลียวสามารถประคับประคองกันจนครบวาระ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐมีผลกระทบต่อความมีเสถียรภาพทางการเมือง นั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริตและรับผิดชอบ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วนถูกต้องและไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง การยับยั้งทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และถูกกฎหมาย การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัยและไม่เลือกปฏิบัติ การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน และไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และการยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งให้ผลกระทบต่อความมีเสถียรภาพทางการเมืองก่อนเป็นเบื้องต้น ถัดมาเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐานมีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ และการยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร ทั้งนี้เพราะจริยธรรมทั้ง 9 ด้านล้วนแต่ส่งผลต่อความมีเสถียรภาพทางการเมือง

7. ข้อเสนอแนะ

จากผลวิจัยที่ค้นพบ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะตามแนวทางต่อไปนี้

1. แนวทางการส่งเสริมจริยธรรมนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐ ควรประกอบด้วย 1) การยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม 2) การมีจิตสำนึกที่ดี ซื่อสัตย์ สุจริต และรับผิดชอบ 3) การยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน 4) การยับยั้งทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และถูกกฎหมาย 5) การให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว มีอัธยาศัย และไม่เลือกปฏิบัติ 6) การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างครบถ้วน ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง 7) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน รักษามาตรฐาน มีคุณภาพโปร่งใส และตรวจสอบได้ 8) การยึดมั่น

ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 9) การยึดมั่นในหลักจรรยาวิชาชีพขององค์กร

2. แนวทางการสร้างควมมีเสถียรภาพทางการเมือง ประกอบด้วย 1) ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี มีสิทธิ เสรีภาพของขั้นพื้นฐาน 2) กฎหมายเป็นธรรมแก่ทุกคนทุกฝ่าย มีความชอบธรรม 3) การบริหารของรัฐบาลมีประสิทธิภาพ หัวหน้าคณะรัฐบาลที่มีคุณภาพ จริยธรรม มีความเสียสละ และมุ่งมั่นเพื่อทำงานที่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติอย่างแท้จริง การบริหารงานโปร่งใส มีหลักธรรมาภิบาล 4) พรรคร่วมรัฐบาลมีเสถียรภาพ มีความกลมเกลียวสามารถประคับประคองกันจนครบวาระ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. (2565). โครงสร้างข้อมูลสถิติจำนวนประชากรไทยที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แยกรายอายุรายเดือน. สืบค้นจาก https://stat.bora.dopa.go.th/new_stat/webPage/statByAgeMonth.php

กรุงเทพโพลล์. (2560). ปัญหาคอร์รัปชันในมุมมองคนไทย. สืบค้นจาก <https://bangkokpoll.bu.ac.th/poll/result/doc/poll847.pdf>

กัญญ์สิริ จันทรเจริญ. (2554). บทที่ 5 การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง. สืบค้นจาก https://www.ict.up.ac.th/surinhips/ResearchMethodology_2554.PDF

จารุบุตร เรืองสุวรรณ. (2556). บทบาทของรัฐสภาต่อความมั่นคงทางการเมือง. *รัฐสภาสาร*, 31(6), 17-30.

ไทยรัฐออนไลน์. (2555, 12 พฤษภาคม). เปิดแผนเชิงรุก นายกษัตริย์ปราบคอร์รัปชัน. *ไทยรัฐ*. สืบค้นจาก <https://www.Thairath.co.th/content/pol/259706>

ประสพชัย พสุนนท์. (2558). ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 27(1), 144-163.

พระครูปลัดวัชรพงษ์ วิชิรปญโญ. (2564). การสร้างภาพลักษณ์ทางจริยธรรมของนักการเมืองไทยยุคใหม่. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตคนเชิงสังคมล้ำนาในสังคมวิถีใหม่”* (น. 717-727). ลำพูน: วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2562, 4 มิถุนายน). ความไม่มั่นคงของความมั่นคงทางการเมือง. *มติชน*.

สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/article/news_1521190

ลิขิต อีระเวคิน. (2562). *ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษใหม่ ประชาธิปไตยไทยในทศวรรษ 21: ทางตัน ทางออก และแนวทางแก้ไข*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

วิทยา จิตนุพงศ์. (2560). ความมั่นคงทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 8(2), 104-120.

วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2564). *ระเบียบวิธีวิจัยสมัยใหม่*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุป.

ศรัณย์ วงศ์คำจันทร์. (2555). จริยธรรมนัการเมืองไทย. *วารสารวิจัย มข*, 2(3), 263-282.

สมชาย ชูเมือง. (2565). เสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลพลเรือน. *วารสารสิทธิมนุษยชน*, 23(1), 337-346.

สุวิธาน มนแพวงศานนท์. (2543). *วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS for Windows*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

Secretariat of the House of Representatives. (2017). *Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017)*. Bangkok: Secretariat of the House of Representatives.